

Among the materials studied, the facts of the influence of Georgy Mandichevsky's creativity on the development of musical culture and education of Bukovina were established: he was a well-known conductor of the choir of the musical cultural association Armonia – Harmony. Along with Romanian and Ukrainian societies in Bukovina, Armenian, German, Jewish cultural societies also differed in their active activities. He also collaborated with them. Georges's legacy makes up a large number of talented musical compositions, despite the fact that at the age of 37, the artist died. It is proved that the objective coverage of the contribution of the Mandichevsky family to the development of education, cultural and musical life of the Bukovyna region will help to highlight the constructive ideas of its most famous representatives in the educational sphere, the achievements of the musical education of the region.

Keywords: *Mandichevsky family; Bukovina; musical culture; musical education; church music; choral art.*

Одержано 30.11.2018 р.

УДК 378.011.3-051:78

Вікторія Ірклієнко, м. Полтава

ORCID: 0000-0001-5731-3751

DOI: 10.33989/2226-4051.2019.20.171644

Наталія Дем'янюк, м. Полтава

ORCID: 0000-0001-8292-6461

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТТЯХ З ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ

У статті розкрито проблему інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, яка здійснюється в сучасних закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу. Розкрито значення, зміст, мету курсу «Основний музичний інструмент»; визначено індивідуальну форму проведення практичного заняття як основну, представлено його структуру. Наголошується на індивідуальному та диференційованому підходах до організації та проведення аудиторної й самостійної роботи студентів, що передбачає врахування їхньої базової музичної підготовки, добір відповідного програмового матеріалу, вибір методів і прийомів формування загальних і фахових компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: *основний музичний інструмент; індивідуальні заняття; структура індивідуального заняття; загальні та фахові компетентності; самостійна робота.*

© В. Ірклієнко, Н. Дем'янюк, 2019

Постановка проблеми. Ефективне вирішення завдань освіти та виховання визначається професійною майстерністю вчителя, викладача, його ерудованістю, культурою, умінням спілкуватися з учнями та студентами. Осмислення актуальних тенденцій розвитку музичної педагогіки, прагнення до інтеграції знань у рамках кожної навчальної дисципліни потребує оновлення змісту, форм і методів роботи. У процесі підготовки висококваліфікованого викладача музичних дисциплін і вчителя музичного мистецтва для закладів освіти на другому освітньому рівні (магістр) важливим є курс «Основний музичний інструмент», спрямований на формування загальних і фахових компетентностей, розвиток творчої індивідуальності. Основною формою навчання студентів гри на музичному інструменті є індивідуальне музичне заняття. «Живе» звучання музичного інструменту в ході проведення профільних дисциплін у закладі вищої освіти є важливим чинником, що сприяє успішній художній комунікації, зацікавленості студентів у музичній і професійній діяльності, формує їх музичний смак. Без «живого» звучання музичних творів у виконанні вчителя урок музичного мистецтва є неповноцінним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, зокрема формування їхньої виконавської майстерності були предметом наукових досліджень А. Болгарського, Т. Завадської, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, М. Фейгіна, В. Шульгіної, О. Щолокової та ін. Сучасними науковцями розроблено концептуальні положення щодо фахової підготовки студентів у інструментальному класі (Л. Арчажнікова, Б. Брилін, О. Олексюк, Г. Ципін та ін.); упроваджені в практику окремі методики формування в майбутніх учителів музики інструментальних навичок (О. Бурська, Л. Гончаренко, Л. Гусейнова, Е. Економова, Є. Куришев, В. Лапченко, М. Назаренко, Г. Ніколаї, А. Омельченко, Г. Саїк, В. Федоришин, О. Щербініна); розкрито сутність всебічної підготовки фахівця через виконавську підготовку (Л. Ісаєва, Т. Корольова, І. Могилевська, В. Муцмахер, І. Терebaєва). Суттєвим внеском у теорію музичного виконавства стали праці Г. Нейгауза, М. Давидова, Г. Когана. Незважаючи на числені

дослідження, проблеми формування інструментально-виконавської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва й на сьогодні залишаються актуальними.

Мета статті – проаналізувати зміст курсу «Основний музичний інструмент», визначити його мету, завдання та форми, а також методи інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах компетентнісного, індивідуального та диференційованого підходів.

Викладення основного матеріалу. Інструментально-виконавська професійна підготовка майбутніх викладачів музичних дисциплін, учителів музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво», яка здійснюється в магістратурі, передбачає формування вміння вчителя професійно виконувати музичні твори в навчальній і позанавчальній діяльності. Художнє виконання педагогом творів на музичному інструменті розвиває сенсорно-перцептивну систему учнів, їх інтелект, музичні й творчі здібності, мобілізує увагу, орієнтує на формування стійкої системи цінностей, установлює контакт і доброзичливі міжособистісні відносини. У ході проведення уроку музичного мистецтва учні залучаються до різних видів музичної діяльності, зокрема вокально-хорової роботи, слухання музики, гри на дитячих музичних інструментах, пластичного інтонування тощо. Живе звучання інструменту у виконанні педагога підсилює вплив музичного мистецтва на формування особистості, мотивує бажання й протребу в систематичній роботі в класі основного музичного інструменту.

У процесі індивідуальної інструментальної підготовки магістранта формуються загальні та фахові компетентності, які висвітлюються в освітньо-професійній програмі підготовки фахівця зі спеціальності 014 «Середня освіта» предметної спеціальності 014.13 «Середня освіта (Музичне мистецтво)», яка розробляється групою забезпечення, куди входять провідні викладачі випускової кафедри закладу вищої освіти і затверджується вченою радою. У Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка кафедрою музики така освітньо-професійна програма розроблена (Сулаєва, Ірклієнко, Дем'янюк, 2018). Вона є нормативним документом, на

основі якого визначено зміст дисципліни «Основний музичний інструмент», сформульовані загальні та фахові компетентності, визначені програмні результати навчання. Ця дисципліна є обов'язковою і відноситься до циклу професійної підготовки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент» для студентів другого освітнього рівня (магістрант) є музичний (інструментальний) репертуар для викладання музичного мистецтва, організації навчальної та позанавчальної музично-виховної роботи в різних установах освіти та культури (Ірклієнко, 2018).

Метою курсу «Основний музичний інструмент» для магістрантів є формування готовності майбутнього викладача музичних дисциплін, вчителя музичного мистецтва до здійснення процесу музичного виховання особистості засобами вільного володіння музичним інструментом.

Розкриємо завдання основного музичного інструменту підготовки магістрантів, який полягає у:

- розширенні музично-естетичного кругозору магістрантів шляхом ознайомлення з кращими зразками вітчизняної та зарубіжної інструментальної (фортепіанної, баянної) культури;
- вивченні та накопиченні музичного (інструментального) репертуару для викладання музичного мистецтва, організації навчальної та позакласної музично-виховної роботи в різних установах освіти та культури;
- ознайомленні з основними принципами, правилами і прийомами формування музичного репертуару;
- удосконаленні теоретичних знань, практичних умінь і навичок гри на інструменті;
- опануванні методики самостійної роботи над художнім образом;
- розвиткові готовності до публічних виступів (технічний і психологічний аспекти) (Ірклієнко, 2018).

Зрозуміло, що при вивченні та виконанні інструментальних творів (фортепіано, баян, акордеон) необхідно враховувати підготовку студентів, яку вони отримали, вивчаючи такі дисципліни, як: «Теорія музики», «Історія української музики», «Історія зарубіжної музики», «Музична психологія», «Теорія та

методика викладання музичного мистецтва», «Методика викладання музичного мистецтва у вищій школі», «Методика викладання мистецтва», «Інноваційні технології навчання мистецтва», «Менеджмент художньо-творчої діяльності в мистецьких колективах», «Теорія і методика мистецької освіти», «Сучасні концепції музичної освіти і виховання» тощо.

Викладач і студент мають чітко усвідомлювати, які загальні та фахові компетентності формуються в ході вивчення цього курсу. Саме на їх формування має спрямовуватися зміст предмета, досягнення мети, добір відповідних методів, прийомів, організаційних форм навчання за умов урахування дидактичних і мистецько-педагогічних принципів.

У вищеназваній освітньо-професійній програмі підготовки фахівців визначено загальні та фахові компетентності, назовемо їх:

I. Загальні компетентності: утверджувати гуманістичні ідеали, демократичні цінності і традиції України; володіти гнучким мисленням, який дає можливість зрозуміти й розв'язати проблеми та завдання професійної діяльності; володіти практичними способами пошуку, аналізу та обробки наукової і професійної інформації з використанням сучасних ІКТ, формувати ресурсно-інформаційні бази для здійснення практичної роботи в різних сферах професійної діяльності; здійснювати освітню й науково-дослідницьку діяльність на основі гуманістичного світогляду й розуміння сутності педагогічних явищ і процесів; критично аналізувати, оцінювати сучасні педагогічні й мистецькі явища, генерувати нові ідеї під час вирішення практичних завдань, інноваційних і комплексних проблем; працювати в команді, вибудовуючи міжособистісну взаємодію відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм; через самопізнання формувати власний стиль науково-педагогічної та художньо-творчої діяльності, здатність до самовдосконалення та самовиховання; використовувати в професійній діяльності українську та іноземну мови в усній і письмовій формах.

II. Фахові компетентності: здійснювати музично-педагогічну діяльність на основі знань про психологічні особливості педагогічної взаємодії в різновіковому середовищі, розуміти

основи теорії та практики музичної освіти в навчально-виховному процесі в закладах освіти і культури; бути здатним до реалізації провідних положень методики навчання музичного мистецтва в закладках вищої і середньої освіти та культури; здійснювати методичний супровід освітньої діяльності в міжнародних організаціях, які опікуються проблемами мистецької освіти та культури, наукових установах; упроваджувати передовий педагогічний досвід та різні форми методичної роботи; володіти науково-теоретичними основами визначення змісту мистецької освіти, планування, організації, контролю, діагностування та прогнозування процесу навчання мистецтва; здійснювати мистецьку та культурно-просвітницьку діяльність; реалізовувати й обґрунтовувати педагогічно-виконавський задум та інтерпретацію музичного твору згідно з художнім напрямом, стилем, жанром, специфікою різних епох.

Основним видом навчального (аудиторного) заняття з основного музичного інструменту є індивідуальне практичне заняття з кожним студентом, де відбувається процес формування та вдосконалення вмінь і навичок володіння музичним інструментом, їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформульованих завдань. Індивідуальне практичне заняття створює педагогу необхідні умови для уважного, всебічного вивчення та врахування індивідуальних можливостей студента.

Структура індивідуального практичного заняття з основного музичного інструмента в закладі вищої освіти передбачає роботу над технічними вправами, гаммами, етюдами; вивчення поліфонічних творів; роботу над творами великої форми; вивчення різнохарактерних п'єс. Структуру заняття визначають види музичної діяльності, які не обмежуються тільки володінням інструментом. Педагог має сприяти загальному зростанню магістранта, розвитку його музично-творчих і виконавських здібностей, сприймання, самостійної оцінки та інтерпретації музичних творів. Із цією метою застосовуються різні види музичної діяльності, зокрема у класі фортепіано:

- формування технічних навичок на матеріалі вправ, етюдів;
- вивчення фортепіанних творів різних жанрів, форм і

стилів для ознайомлення та публічного виконання;

- гра по слуху, транспонування і творча імпровізація;
- читання з аркуша та гра в ансамблі;
- самостійне розучування музичних творів;
- розвиток свідомого сприйняття музичних творів на основі

виконавського досвіду та теоретичних знань магістранта.

Важливим аспектом професійної підготовки є самостійна робота, яка має на меті засвоєння магістрантом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять і здійснюється в навчальних кабінетах, бібліотеці, комп'ютерних класах, кабінетах звукозапису, а також у домашніх умовах. При доборі музичного матеріалу для самостійного опрацювання доцільно враховувати рівень попередньої підготовки магістранта (базова підготовка в дитячій музичній школі, училищі культури, музичному училищі або вищому навчальному закладі). З огляду на вищезазначене при виборі творів для самостійної роботи варто зважати на: ґрунтовне й системне вивчення особистісних професійно значущих здібностей і якостей магістранта; розвиток, корекцію та оптимістичне прогнозування цих якостей у цілісній професійній підготовці майбутнього фахівця з музики; відповідність навчального матеріалу індивідуальним здібностям магістрантів, рівню їх загальномузичного та технічного розвитку; різноманітність репертуару за змістом, стилем, жанром, формою, фактурою.

Приділяючи увагу вихованню магістрантів на класичних музичних зразках, доцільним є включення до програми творів сучасної музики зі складною музичною мовою, що дає можливість розширити музичну ерудицію майбутніх викладачів музичних дисциплін.

Однією з важливих завдань курсу «Основний музичний інструмент» є розширення музично-естетичного кругозору магістрантів. З огляду на це доцільно включати цілісний аналіз музичних творів з метою розкриття музично-образного змісту твору в єдності з його формою. Як результат такої роботи можуть стати виступи-презентації.

Для виконання вищезазначених видів музичної діяльності використовується рекомендована нотна література, яка міститься

у навчальній програмі з курсу «Основний музичний інструмент» (Ірклієнко, 2018). Для з'ясування окремих методичних прийомів виконання, підходів до добору технічних вправ, визначення й усвідомлення специфіки жанру, стилю музичного твору, аналізу елементів музичної мови з метою реалізації емоційно-образного змісту може використовуватися рекомендована в програмі методична література з питань інструментального виконавства.

Програма магістранта з основного музичного інструмента укладається викладачем з урахуванням його індивідуальних особливостей та рівня володіння інструментом. Але в деяких випадках до програми можуть включатися твори певних напрямів і стилів за бажанням студента, а також із досвіду його практичної роботи. Рекомендована нотна література, яка міститься в програмі, є досить об'ємною (репертуарні збірники, хрестоматії, авторські нотні видання, записи фортепіанних творів, література з історії та методики виконавського мистецтва та ін.), що уможлиблює реалізацію всіх вимог до вибору не лише індивідуальної програми, але й індивідуальної траєкторії виконавсько-інструментального розвитку майбутнього фахівця-музиканта.

Висновки. Отже, сучасна теорія та методика музичної освіти розглядає формування виконавської майстерності як невід'ємну складову фахової підготовки майбутнього викладача музичних дисциплін та вчителя музичного мистецтва. Організація процесу викладання курсу «Основний музичний інструмент» має значний потенціал індивідуалізації професійної підготовки сучасних педагогів-музикантів, формує їх загальні та фахові компетентності, потребує диференційованого та індивідуального підходів до їхньої інструментальної підготовки.

Список використаної літератури

- Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів*. (2012). Зб. мат. Всеукр. наук. конф. «Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: історія, теорія та методи формування» (Київ, 18–20 квітня 2012). Київ: Вид. центр КНУКіМ.
- Ірклієнко, В. С. (2018). *Основний музичний інструмент*: навч. програма навч. дисципліни підготовки здобувачів освітнього ступеня магістр за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
- Нейгауз, Г. (1988). *Об искусстве фортепианной игры*: Записки педагога Г. Нейгауз (5-е изд.). Москва: Музыка.

- Ониськів, Г. (2012). *Методика формування виконавських навичок майбутніх учителів музики в процесі інструментальної підготовки*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Київ.
- Сулаєва, Н. В., Ірклієнко, В. С., & Дем'янко, Н. Ю. (2018). *Середня освіта (Музичне мистецтво): освітньо-професійна програма*. Взято з [//drive.google.com/file/d/1O9MS5cEK3teai3K5YR2Irmq2YVnpCSxx/view](https://drive.google.com/file/d/1O9MS5cEK3teai3K5YR2Irmq2YVnpCSxx/view)

Viktoriia Irkliienko, Nataliia Dem'yanko

FUTURE TEACHERS OF MUSIC ART TRAINING DURING INDIVIDUAL CLASSES IN MAJOR MUSICAL INSTRUMENT

The article highlights the importance of instrumental and performing training for future teachers of musical subjects and teachers of music art, which implies the teacher's ability to perform "live" music professionally in the process of teaching and during extracurricular activities. Nowadays, higher education pedagogical institutions carry out the training, forming general and professional competencies while teaching course "Major Musical Instrument". The authors have revealed the meaning, content, and purpose of the course "Major Musical Instrument". Interdisciplinary connections are highlighted, and an individual form of the practical training is determined as the main one. The structure of the class, which includes work on technical exercises, gamma, etudes, the study of polyphony, works of great form, multi-character plays, etc., is represented in the article.

An important aspect of instrumental and performing training of future specialists is an individual and differentiated approach to the organization and conduct of students' classroom learning and independent work. It involves taking into account their musical preparation for entry into higher education institution, appropriate selection of program material, methods and techniques.

Keywords: *major musical instrument; individual classes; structure of individual classes; general and professional competences; independent work.*

References

- Irkliienko, V. S. (2018). *Osnovnyi muzychnyi instrument [Major Musical Instrument]: navch. prohrama navch. dystsypliny pidhotovky zdobuvachiv osvitnoho stupenia mahistr za spetsialnistiu 014 Serednia osvita (Muzychne mystetstvo)*. Poltava: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University [in Ukrainian].
- Neigauz, G. (1988). *Ob iskusstve fortepiannoi igry [About the art of piano playing]: Zapiski pedagoga G. Neigauz (5-e izd.)*. Moscow: Muzyka [in Russian].
- Onyskiv, H. (2012). *Metodyka formuvannia vykonavskykh navychok maibutnikh uchyteliv muzyky v protsesi instrumentalnoi pidhotovky [Method of formation of executive skills of future music teachers at the process of instrumental training]*. (Extended abstract of PhD dissertation), National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv [in Ukrainian].
- Sulaieva, N. V., Irkliienko, V. S., & Dem'yanko, N. Yu. (2018). *Serednia osvita (Muzychne mystetstvo) [Secondary education (Music art)]: osvitno-profesiina prohrama*. Retrieved from [//drive.google.com/file/d/1O9MS5cEK3teai3K5YR2Irmq2YVnpCSxx/view](https://drive.google.com/file/d/1O9MS5cEK3teai3K5YR2Irmq2YVnpCSxx/view) [in Ukrainian].
- Vykonavska maisternist muzykantiv-instrumentalistiv [Performing skill of instrumental musicians]*. (2012). Zb. mat. Vseukr. nauk. konf. "Vykonavska maisternist muzykantiv-instrumentalistiv: istoriia, teoriia ta metody formuvannia" (Kyiv, 18–20 kvitnia 2012). Kyiv: Vyd. tsentr KNUKiM [in Ukrainian].

Одержано 10.03.2019 р.